

Öğretmen Adaylarının Sosyalleşme Sürecinde Sosyal Medyanın Rolüne İlişkin Görüşleri

Opinions of Teacher Candidates on the Role of Social Media in the Process of Socialization

Cem TUNA¹ / Hatice Büşra TUNA²

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Başvuru Tarihi / Application Date: 01.09.2021 **Kabul Tarihi / Accepted Date:** 15.11.2021

Atf İçin / To Cite This Article: Tuna, C. ve Tuna, H. B. (2021). Öğretmen Adaylarının Sosyalleşme Sürecinde Sosyal Medyanın Rolüne İlişkin Görüşleri. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (REFAD)*, 1(2), 71-87.

ÖZ: Bu çalışmada eğitim fakültesi öğretmen adayları görüşlerine göre sosyalleşme sürecinde sosyal medyanın rolü incelenmiştir. Nitel araştırma yaklaşımının kullanıldığı bu çalışmada, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde birinci sınıfta öğrenim gören, zorunlu dersler arasında yer alan Eğitim Sosyolojisi dersini alan öğretmen adaylarından gönüllü olanlarla görüşme yapılmıştır. Öğretmen adaylarına sosyalleşme sürecinde sosyal medyanın rolü, olumlu ve olumsuz yönleri, kültüre ve Türkçeye katkıları sorulmuştur. Medya okuryazarlığı dersi ile ilgili görüşlerine başvurulmuştur. Elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak sonuçlar sunulmuştur. Çalışmada ulaşılan sonuçlardan bazıları şunlardır: Öğretmen adaylarının üçte ikisinden fazlası sosyal medyada sosyalleşme olduğuna tamamen katılmaktadır. Sosyal medyanın en önemli faydaları hızlı bilgi akışı ve daha kolay iletişimidir. Sosyal medyanın önde gelen zararları arasında cep telefonu-internet-sosyal medya bağımlılığı ve konuşamayan ama yazan gençlik sorunu bulunmaktadır. Katılımcıların yaklaşık beşte dördü sosyal medyada Türkçe kullanımının bozulduğu görüşüne tamamen katılmaktadır. Katılımcıların yaklaşık dörtte üçünden fazlası sosyal medya yoluyla kültürümüzün bozulduğu görüşündedir. Katılımcıların üçte ikisinden fazlası medya okuryazarlığı dersinin kısmen çözüm olabileceğini düşünmekte, dersin ortaokul ve lisede yer alması gerektiğini belirtmektedir. Türkçenin yazım dilinin bozulması ile ilgili sosyal medyada somut kullanımı örneklerine oldukça fazla rastlanılmıştır. Bu çalışmadan elde edilen sonuçların hem öğretmen adaylarına hem de ilgililere bir farkındalık oluşturması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim fakültesi, öğretmen adayları görüşleri, sosyalleşme, sosyal medya, eğitim sosyolojisi, Z kuşağı.

¹Prof. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, cem.topsakal@erdogan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6846-8676

²İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı hbusratuna@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1214-4824

ABSTRACT: In this study, the role of social media in the socialization process was examined according to the views of the education faculty teacher candidates. In this study, in which the qualitative research approach was used, interviews were conducted with volunteer teacher candidates who took the Sociology of Education course, which is one of the compulsory courses and studying at the Faculty of Education of Recep Tayyip Erdogan University. Teacher candidates were asked about the role of social media in the socialization process, its positive and negative aspects, and its contributions to culture and Turkish. His views on the media literacy course were consulted. The obtained data were subjected to content analysis and the results were presented. Some of the results reached in the study are as follows: More than two-thirds of teacher candidates fully agree that there is socialization in social media. The most important benefits of social media are fast information flow and easier communication. Among the leading harms of social media are mobile phone-internet-social media addiction and the problem of youth who cannot speak but write. About four-fifths of the participants completely agree with the view that the use of Turkish in social media has deteriorated. More than three quarters of the participants think that our culture is being corrupted through social media. More than two-thirds of the participants think that the media literacy course can be partly the solution and state that the course should be included in secondary and high school. There are many examples of concrete usage in social media regarding the deterioration of the written language of Turkish. It is expected that the results obtained from this study will raise awareness for both prospective teachers and those concerned.

Keywords: Faculty of education, teacher candidate's opinions, socialization, social media, sociology of education, generation Z.

1.GİRİŞ

İnsan yaratılışı gereği sosyal bir varlıktır. Bir ana, babadan dünyaya gelir ve doğduğu andan itibaren sosyalleşme süreci başlar. Sosyalleşme bireyin topluma uyum sağlama sürecidir. Sosyalleşme doğumdan ölüme kadar devam eder. Bu süreç aracılığıyla birey, bir kişilik kazanır (Tezcan, 2018, 85). Bireylerin üyesi oldukları topluma ait değerleri, tutumları, bilgi ve becerileri etkileşim süreci öğrenmesi sürecine sosyalleşme adı verilir. Sosyalleşme ile birey topluma ve toplumsal yaşama uyum sağlar. İkinci olarak toplumda o zamana kadar oluşmuş kültürel değerleri öğrenir (Köse ve Dağyar, 2020, 10-11) Çocukluk döneminde aile içerisinde sosyalleşmeye dair güçlü adımlar atan birey bu sürece okulda ve çevrede devam eder (Melanlıoğlu, 2008, 64). Çocuğun topluma kazandırılması kadar başka toplumlara da uyum sağlaması kendi geleceği açısından önemlidir. Uyumun sağlıklı gerçekleştirileceği yerlerin başında okul, eğitim kurumları gelir (Çelikkaya, 1998, 54). Sosyalleşme, ben olan bireyin topluluk içinde biz olmasıdır (Celkan, 1991, 57). Birey bu süreçte ana dilini öğrenir ve kullanır. Dolayısıyla her dilde olduğu gibi Türkçenin öğrenilmesinde de ailenin, okulun ve çevrenin etkisi vardır. Çevre ekseninde sosyal medyanın bireyler arasında yaygınlaşması, sosyalleşmeye yeni bir boyut kazandırmıştır. Sosyal taleplere cevap veren bir yer haline gelen sosyal medyanın iletişimdeki rolünün olumlu yanları olsa da olumsuz yanları da bulunmaktadır.

Medya, iletişim ortamı ve araçları olarak tanımlanabilir. Sosyal medya ise; kullanıcılar tarafından oluşturulan bilginin, basit, anlık ve çok taraflı olarak paylaşılmasını, ulaştırılmasını sağlayan günümüz medya biçimidir. Sosyal medyanın genel amacı bilgi paylaşımı ve iletişimdir (Özkan, 2019, 184). 1970’te ortaya çıkan ve kullanımı oldukça sınırlı olan internet gün geçtikçe büyük bir önem kazanmıştır. Bugünkü hayatın vazgeçilmezi haline gelen internet kullanımı 2000’li yıllardan sonra sosyal medyanın ortaya çıkmasıyla yaygınlaşmıştır. İnsanların haberleşmelerini, etkileşimlerini ve toplumsal yapılarını değiştirecek bir iletişim kültürü yaratılmaktadır (Doğan, 2007, 448). Sosyal medya uzun bir süre özellikle genç kitle tarafından kullanılmasına rağmen günümüzde aktif bir şekilde kullanımın ilköğretim çağındaki çocuklara kadar indiği gözlemlenmektedir. Üstün teknolojik özelliklerle donatılmış telefon, tablet, bilgisayar gibi teknolojik aletlere ulaşabilmek bu kadar kolaylaşmışken, sosyal medyanın yediden yetmişe herkes tarafından kullanılır hale gelmesi şaşırtıcı bir durum değildir. Sosyal medya sitelerinin günlük hayatımızı tıpkı bir örümcek ağı gibi sardığı söylenebilir. Sosyal medya başlığı altında kullanılan sayısız site bulunmaktadır. Örneğin; blogger gibi bloglar, twitter gibi mikro bloglar, facebook gibi sosyal ağlar, upcoming gibi etkinlik, ekşi sözlük gibi sözlükler, digg gibi sosyal haber, picasa gibi fotoğraf paylaşımı, youtube gibi video paylaşımı, fizy gibi ses ve müzik paylaşımı, instagram, second life gibi görsel dünyalar ve miniclip gibi oyun paylaşımı siteleri mevcuttur (İnanç, 2018, 1). Yapılan araştırmalarda insanların, özellikle de gençlerin günün büyük bir bölümünü bu ortamlarda geçirdiği tespit edilmiştir. Sosyal medya için dünya çapında rakamsal bir değerlendirme yapılmış ve şaşırtıcı tespitlere ulaşılmıştır. Bunlardan bazıları şu şekildedir (Vural ve Bat, 2010, 3353 vd.): 1) Dünya üzerinde her üç kişiden ikisi sosyal ağları ziyaret etmektedir. 2) Türkiye, Avrupa’nın internette en çok zaman geçiren ülkesi durumundadır. 3) Her gün Youtube’da 100 milyon video izlenmekte ve her dakika 20 saatlik video yüklenmektedir. 4) Her gün Facebook üzerinde 8 milyar dakika geçirilmekte ve 285 milyon adet içerik paylaşılmaktadır. 5) Twitter’ın geçtiğimiz yıl için büyüme oranı: %1.500’dür. 6)14 milyondan fazla kullanıcıyla Türkiye, Facebook’ta en aktif 3. ülkedir. 7) Friendfeed’in Dünya’da en popüler olduğu ülke Türkiye’dir.

Sosyal medya insanların duygu ve düşüncelerini içlerinden geldiği gibi dışa aktarmalarına imkân sağlamıştır. Bireysel kullanıcılar tarafından oluşturulan bloglar, Instagram, Facebook, Twitter gibi kullanımı daha yaygın olan siteler, kişilerin günlük hayatlarını, başlarından geçen ilginç olayları, gezip gördükleri yerleri veya düşüncelerini herhangi bir şarta bağlı kalmaksızın aktarabildikleri ortamlar haline gelmiştir. Sadece yazı ile sınırlandırılmayan bu paylaşımlar fotoğraflarla, videolarla, ses kayıtlarıyla da desteklenebilmektedir. Ayrıca iletişimin yüzünü sosyal medyaya çevirmesiyle her geçen gün yeni güncellemelerle toplum karşısına çıkan uygulamaların bir kısmında canlı yayın özelliği bile bulunmaktadır. Kullanıcılar takip ettikleri kişilerle canlı yayın esnasında gönderebildikleri mesajlar yoluyla iletişime geçebilmektedir. Son zamanlarda hemen hemen her telefonda yer alan uygulamalardan biri olan Whatsapp (bu sıralar alternatif olarak Telegram ve BİP), insanlar arasında iletişimin en yoğun yaşandığı ortamlardan biri niteliğindedir. Daha önce dile getirilen özelliklerden çoğunu barındıran bu uygulama iki birey arasında iletişimi sağlayabilirken, grup kurma özelliği sayesinde çoklu iletişimlerde de kullanılmaktadır. “Sosyal medyanın gücü” tabiriyle sıklıkla karşılaşılan şu günlerde sosyal medya

sayesinde kişiler arasındaki yardımlaşmanın daha geniş alanlara yayıldığı söylenilebilir. Yardıma muhtaç kişilerin, çeşitli hastalıklarla pençelesen hastaların veya hasta yakınlarının, eziyet gören hayvanların, şiddete maruz kalan insanların ve daha nicelerinin dertlerini ifade edebildikleri bu ortamlarda kimi zaman problemler toplumun desteğiyle çözüme kavuşturulabilir. Kimi zaman sosyal medya üzerinden herhangi bir konu hakkında danışılmak istenen kişilerle iletişime geçilebilir ve bilgi alınabilir, kimi zaman bu yollarla iş sahibi olunabildiği de bilinmektedir.

Sosyal medya vasıtasıyla olsa da iletişim kurabilmek için dilin doğru bir şekilde kullanılması oldukça önemlidir. Unutulmamalıdır ki insanlar üzerinde istenilen herhangi bir etki oluşturabilmenin yolu dilden geçer. Dilin etkili kullanımında daha önce de bahsedildiği gibi doğru ve iyi bir sosyalleşme süreci yatmaktadır. Günümüzde toplum içinde sosyalleşme süresi azalmaktayken sosyal medya ortamında kalma süresi artmaktadır. Sosyal medya ortamları incelendiğinde, kullanılan dilin Türkçeye etkisinin olumsuz yönlerinin daha fazla olduğu görülmektedir. Bu da gün geçtikçe dilimizin bozulmasına/yozlaşmasına, kısırlaşmasına/fakirleşmesine neden olmaktadır. Çünkü dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir araç, kendisine mahsus kuralları olan ve ancak bu kurallar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş toplumsal bir müessesedir (Ergin, 2013, 3). Milletleşmenin en önemli ve en başta gelen unsurlarından biri dildir. İnsanlar; duygu, düşünce, inanç, bilgi, görgü ve deneyimlerini karşısındaki kişiye dil ile anlatırlar. Bu birikim eğitim yoluyla yeni nesillere ve bütün insanlığa aktarılır. Dil, insan bilgi ve deneyimlerini ölümsüzleştirir (Arslanoğlu, 2017, 90).

Sosyal medyanın Türkçeye olumlu ve olumsuz etkileri üzerine yapılan bilimsel çalışmalar bulunmaktadır. Çağın bir getirisi olarak gerek akıllı telefonlar gerekse tabletler çocukları oyalayabilmek gerekçesiyle çok küçük yaşlarda onların eline verilmektedir. Hatta bazı aileler çocuklarının bu tür teknolojik aletleri kendilerinden daha iyi kullandıklarını savunarak gururlanmaktadır. Bir bebek doğduğu andan itibaren sosyalleşebilmek için tüm algılarını açar. Fiziksel gelişiminin yanında zihinsel gelişimi de hızla ilerleyen bebeğin elbette öğrenme hızı büyüklerinden farklı olacaktır. Çocukları teknoloji ile oyalamak ailelerin en kolay kaçış yolunu seçmesi anlamına gelse de bu durum çocuklar açısından çok da olumlu sonuçlar doğurmaz. Çocukların her ne kadar öğretici videolarla beslendiği, yeni kelimeler, yeni davranışlar öğrendiği düşünülse de ailesiyle ve sonrasında çevresiyle yeterince iletişime geçememeleri, çoğunda gecikmiş dil ve konuşma bozukluklarının görülmesi ihtimalini artırır. Bu durum çocukların hayatını ilerleyen yaşlarda büyük oranda etkileyerek özgüveni eksik bireylerin oluşmasında etkili olmaktadır. Gecikmiş dil veya konuşma bozukluğu gibi problemlerle karşılaşmayan çocukların bile iletişimi doğru bir şekilde kurabildiklerini, Türkçeyi etkili bir şekilde kullanabildiklerini düşünmek oldukça güçtür.

Sosyal medyayı yaşamımızdan çıkarmak ve reddetmek pek mümkün gözükmemektedir. Önemli olan bu gerçekliği kabul edip yaşamımıza katacağı kolaylığı ve zenginliği değerlendirmek olmalıdır. Yapılacak iş, onu olumlu yönleriyle ele almak ve bu yönleriyle zenginliğini yaşamak; olumsuz yönleriyle tehlikelerini fark etmek, çocuklarımızı, gençlerimizi ve insanlarımızı bilinçlendirmek ve tehlikelerden korumak olmalıdır (Özkan, 2019, 184).

Bu çalışmada 2020-2021 Eğitim ve Öğretim Yılı'nda Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Eğitim Sosyolojisi dersini alan öğretmen adaylarının sosyalleşme sürecinde sosyal medyanın rolüne ilişkin görüşleri incelenmiştir. Öğretmen adaylarının tamamı Z kuşağı adı verilen kuşaktan oluşmaktadır. Z kuşağı, Y kuşağından sonra ve Alfa Kuşağı'ndan önce gelen bir demografik kuşaktır. Genel kabule göre 1997-2012 yılları arasında doğan kişilerden oluşmaktadır. X ve Y kuşağındaki bireylerin aksine daha bireysel, sorgulayıcı; dijital bir çağa doğduğu için teknolojiye hâkim, bilgiye çabuk ulaşması nedeniyle kolay sıkılğan, otoriterliğe karşı tiptedir (Taşlıbeyaz, 2019, 717). Çalışma, Z kuşağı ile yapılan araştırmalara öncü niteliği taşımaktadır.

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının sosyalleşme sürecinde sosyal medyanın rolüne ilişkin görüşleri nelerdir?
 - 1.1. Sosyal medyada sosyalleşme olmakta mıdır?
 - 1.2. Sosyal medyanın faydaları nelerdir?
 - 1.3. Sosyal medyanın zararları nelerdir?
 - 1.4. Sosyal medyada Türkçe kullanımı; örneğin yazı dili bozulmakta mıdır?

1.5. Sosyal medya yoluyla kültürümüz bozulmakta mıdır?

1.6. Medya okuryazarlığı dersi sosyal medyanın olumsuz etkisinin azaltılmasına çözüm olabilir mi?

1.7. Medya okuryazarlığı dersi hangi eğitim kademesinde olmalıdır?

2. Sosyal medyada Türkçenin yazım dilinin bozulması ile ilgili somut kullanım nasıldır?

2. YÖNTEM

Bu çalışma nitel araştırma yaklaşımlarından nitel durum çalışmasıdır. Nitel araştırmalar, verilerin sayılar biçiminde olmadığı; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı; algıların ve olayların doğal ortamlarında gerçekçi ve bütüncül olarak ortaya konulmasına çalışılan araştırmalardır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Burada Eğitim Sosyolojisi dersini seçen öğretmen adaylarının sosyalleşme sürecinde sosyal medyanın rolü hakkındaki görüşlerini saptamak amacıyla nitel durum araştırması yapılmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi, toplanan verilerin, daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenip yorumlanmasına dayanır. Veriler, araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre organize edilebileceği gibi görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir. Bu süreçte katılımcıların görüşlerine de doğrudan yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu kapsamda araştırmada öğretmen adaylarına çevrimiçi anket uygulanmış ve veriler analiz edilmiştir. Bu konuda Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan izin alınmıştır. İzin belgesi ekte sunulmuştur.

Çalışma grubu 2020-2021 Eğitim ve Öğretim Yılı'nda Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Eğitim Sosyolojisi dersini seçen 64 gönüllü öğretmen adayından oluşmaktadır.

Tablo 1: Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Kadın	53	82.8
Erkek	11	17.2
Toplam	64	100

Altmış dört katılımcının cinsiyete göre, 53'ü kadın (%82,8), 11'i erkek (%17,2) öğrencidir.

Tablo 2: Anabilim Dallarına Göre Dağılım

Bölüm	Frekans	Yüzde
Türkçe Öğretmenliği	39	60.9
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	18	28.1
Fen Bilgisi Öğretmenliği	5	7.8
Resim İş Öğretmenliği	2	3.1
Toplam	64	100

Katılımcılar anabilim dallarına göre; Türkçe Öğretmenliği 39 (%60,9), Sosyal Bilgiler Öğretmenliği 18 (%28,1), Fen Bilgisi Öğretmenliği 5 (%7,8) ve Resim İş Öğretmenliği 2 (%3,1) şeklinde dağılım göstermektedir.

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme; verilerin hızlı kodlanmasına ve analiz edilmesine imkân tanınması, katılımcıların verdikleri bilgiler arasında benzerlik ve farklılıkları karşılaştırmaya yardımcı olması gibi özellikleri nedeniyle kullanılmıştır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2016). Araştırmada öğretmen adaylarına biri temel olmak üzere sekiz soru sorulmuş ve cevaplamaları istenmiştir.

Konuyla ilgili olarak eğitim sosyolojisi alanında çalışan üç öğretim elemanından görüşme formundaki soruların açık ve anlaşılır olup olmaması, araştırılan konuyu kapsayıp kapsamaması, araştırılan verileri sağlayıp sağlamaması açılarından kontrol etmeleri istenmiştir. Sonuçta uzmanlar tarafından soru maddelerinin geçerliliği saptanmış ve yeterli görülmüştür. Mayıs 2021’de bu dersi seçen beş öğrenciye pilot uygulama yapılmış, alınan geri bildirimler doğrultusunda veri toplama aracına son şekli verilmiştir.

Salgın hastalık sürecinde çevrimiçi olarak görüşme tekniği ile verilere ulaşılan bu çalışmada verilerinin çözümlenmesinde içerik analizi ve betimsel analiz tekniği kullanılmış, bulgular uygun görülen ve gerekli olan yerlerde nicelleştirilerek (sayı kullanılarak) sunulmuştur. Nitel bulgular analize açıklık getirmek, güvenilirliği arttırmak için nicel ifadeler kullanılarak betimlenmeye çalışılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Görüşmelerde katılımcıların dile getirdiği ifadelerden bazıları doğrudan alıntı olarak kullanılmıştır. Katılımcıların gerçek ismi yerine Ö1 (Öğrenci 1) şeklinde kod numaraları kullanılmıştır. 64 öğrenciye kod numarası verilmiştir.

3. BULGULAR

Katılımcıların görüşme formundaki sorulara verdikleri cevaplara göre elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

1.1. Sosyal medyada sosyalleşme olmakta mıdır?

Tablo 3: Sosyal Medyada Sosyalleşme

Cevap	Frekans	Yüzde
Evet	30	46.9
Kısmen	27	42.2
Hayır	7	10.9
Toplam	58	100

Tablo 3’e göre; katılımcıların 30’u (%46,9) bu soruya olumlu cevap verirken, 27’ si (%42,2) kısmen, 7 katılımcı ise (%10,9) hayır cevabını vermiştir. Kısmen cevabı, evet ve hayır cevaplarına eşit olarak dağıtıldığında, katılımcıların üçte ikisinden fazlası sosyal medyada sosyalleşme olduğu görüşündedir.

Öğretmen adaylarının sosyal medyada sosyalleşme olması konusunda doğrudan örnek cümleleri şu şekildedir:

Sosyal medya sayesinde yeni arkadaşlıklar, yeni gruplar kurulabiliyor. Sosyal medya vasıtasıyla eğitim faaliyetleri de yürütülebiliyor. Bir araya gelmenin mümkün olmadığı durumlarda sosyal medya vasıtasıyla bu uzaklık sorunu ortadan kalkmış oluyor. (Ö37)

Sosyal medya insanı sosyalleşmekten uzaklaştırdığı gibi sosyalleşme imkânı olmayan bireyleri sosyalleştirir. (Ö7)

Sosyal medyada yüz yüze olan görüşmelerdeki samimiyet olmasa da belli bir sosyalleşme yaşanmaktadır. (Ö34)

Sosyal medyada belki de hayatımızda hiç karşılaşmayacağımız kişileri görüyor ve iletişime geçebiliyoruz. Türkiye’yi geçtim dünyanın diğer ucundaki bir kişiye bile rahatlıkla ulaşabiliyoruz. Bu da bizim sosyalleşmemizi sağlıyor. (Ö13)

Sosyal medyadaki sosyalleşme günlük hayattaki sosyalleşmeden birçok konuda farklıdır. (Ö21)

İçine kapanık kişiler sosyal medyadan arkadaşlar bulabilmektir. (Ö45)

Sosyal medyada sosyalleşme olmaktadır. Fakat hep iyi yönde olamaya bilir. Kötü yanları da olabiliyor. (Ö2)

Sosyalleşme oluyor ama bu sosyalleşme ahlak bozukluğu yaratıyor. (Ö40)

1.2. Sosyal medyanın faydaları nelerdir?

Tablo 4: Sosyal Medyanın Faydaları

Cevap	Frekans	Yüzde
Hızlı bilgi akışı	56	39.1
Daha kolay iletişim	55	37.4
Daha özgür bir ortam	22	14.96
Yeni dostluklar	14	9.52
Toplam	147	100

Bu soruda katılımcılara birden fazla seçenek işaretleyebilecekleri belirtilmiştir. Tablo 4' e göre katılımcılar sosyal medyanın faydaları olarak hızlı bilgi akışı 56 (%39,1), daha kolay iletişim 55 (%37,4), daha özgür bir ortam 22 (%14,96) ve yeni dostluklar 14 (%9.52) cevaplarını vermişlerdir.

Öğretmen adaylarının sosyal medyanın faydaları konusundaki doğrudan örnek cümleleri şu şekildedir:

İnsanlar daha fazla etkileşim içerisinde bulunuyorlar ve birçok insan sosyal medya vasıtasıyla birbirini tanıyabiliyor. Sosyal medya aracılığıyla insanlar dünyaya daha farklı bir gözle bakabiliyorlar. (Ö6)

Sosyal medyanın insana bilgi edinmesinde, kendine bir şeyler katmasında ve genel kültürünü geliştirmesinde kullanıcının yönelimi olmadan bile fayda sağladığı kanımca doğrudur. Günümüzde bu konuda en az haber siteleri kadar faydalıdır diye düşünüyorum, ayrıca bu ortamda kişiler eleştirel düşünme yetilerini de geliştirebilirler. (Ö14)

Ortamın özgürlüğü bence özellikle genç kullanıcıları çoğunlukla olumsuz etkilemektedir ve etik yönde avantajları çok nadirdir. (Ö35)

Dostluk kurmak çok tehlikeli olabilse de iletişim açısından iyi bir iş çıkardığını düşünüyorum. İnsanlar tanışıp görüşmek zorunda olmadan bir konu üzerinde tartışıp bilgi sahibi olabiliyorlar ve bunun direkt yoldan zararlı olabileceğini sanmıyorum. (Ö47)

Vakit geçirmek için kısmen ideal. (Ö9)

Zamandan tasarruf da sağlıyor. Bilgiye hızlı ulaşabilme, öğrenme açısından oldukça önemli bir vasıta. (Ö26)

1.3. Sosyal medyanın zararları nelerdir?

Tablo 5: Sosyal Medyanın Zararları

Cevap	Frekans	Yüzde
Konuşamayan ama yazan gençlik	58	11.19
Cep telefonu-internet-sosyal medya bağımlılığı	58	11.19
Hareketsizlik	57	11
Paylaşmazsam ölürüm hastalığı	56	10.8
Olumsuz kimlik oluşumu	54	10.4
Mahremiyet ihlali	54	10.4
Her şeyi paylaşma	52	10.03
Asosyallik	49	9.5
Ben'e odaklanma	43	8.3
Yasal sorunlar	37	7.18
Toplam	518	100

Bu soruda katılımcılara birden fazla seçenek işaretleyebilecekleri belirtilmiştir. Tablo 5' e göre katılımcılar sosyal medyanın zararları olarak en fazla konuşamayan ama yazan gençlik 58 (%11.19) ve cep telefonu-internet-sosyal medya bağımlılığı 58 (%11.19) cevaplarını vermişlerdir. En az ise ben'e odaklanma 43 (%8,3) ve yasal sorunlar 37 (%7.18) cevaplarını işaretlemişlerdir.

Öğretmen adaylarının sosyal medyanın zararları konusunda doğrudan örnek cümleleri şu şekildedir:

Faydası olduğu gibi birçok kötü alışkanlığı da beraberinde getirir. (Ö11)

Ben'den ziyade başkalarına odaklanma olduğunu düşünüyorum. Ne yapmışlar ne giymişler ne yemişler, nereye gitmişler...(Ö18)

Ben özellikle genç neslin karakter oluşumlarını bile etkileyebileceği için bu alandaki sorunlara odaklanmayı daha uygun görüyorum. Yaşamlarının en aktif zamanlarında önceliklerini belirleyebilmeleri de bu açıdan önemli. (Ö25)

Sosyal medya insanları kişilerden uzaklaştırıyor ve sanal ortamı cazip hale getiriyor. (Ö7)

Sürekli bir cihazın başında oturmak hareketsizlik yapabilir ayrıca saatlerce sosyal medyada dolaşım aile ve sosyal ilişkilerin zayıflamasına da yol açabilir. (Ö22)

Bana göre çocukluk ve ergenlik döneminde sosyal medyanın çok fazla ve sağlıksız kullanımı bu sonuçları doğurmaktadır. Kimlik kazanılan bir dönem çünkü. (Ö1)

Zorunlu kullanımların dışında sosyal medya uygulamalarını kullanmıyorum. Bana güvensiz bir ortamı çağrıştırıyor. (Ö13)

Sosyal mecraların sadece kötü yanlarına bakmamakta da fayda var. Çünkü insan kendisini nasıl bir şekilde görmek istiyorsa o şekilde görür yani biz sosyal medyanın güvenilir ve doğru bilgiye götüren taraflarına dikkati çekmeliyiz. (Ö10)

1.4. Sosyal medyada Türkçe kullanımı örneğin yazı dili bozulmakta mıdır? (Kurallı yazmama, eksik yazma, emoji kullanma, vb.)

Tablo 6: Sosyal Medyada Türkçe Kullanımının Bozulması

Cevap	Frekans	Yüzde
Evet	51	79.7
Kısmen	13	20.3
Hayır	-	-
Toplam	64	100

Tablo 6'ya göre; katılımcıların 51'i (%79,7) bu soruya olumlu cevap verirken, 13' ü (%20,3) kısmen cevabını vermiştir. Bu soruda hayır cevabı veren katılımcı bulunmamaktadır. Kısmen cevabı eşit olarak dağıtıldığında katılımcıların yaklaşık beşte dördü sosyal medyada Türkçe kullanımının bozulduğu görüşündedir.

Öğretmen adaylarının sosyal medyanın zararları konusundaki doğrudan örnek cümleleri şu şekildedir:

Türkçe daha kısa ve daha çok sembol kullanılarak tahribata uğramıştır. (Ö16)

Kesinlikle, Türkçe doğru kullanılmamakta ve tercih edilen yabancı sözcükleri takdir etme, sözcüklere özenme söz konusudur. (Ö24)

Kesinlikle bozulmaktadır. Yazı dilinin yanında çeşitli video ve ses kayıtlarından konuşma dilinin de bozulduğunu görmekteyiz. (Ö5)

Bu konuyla çok sıklıkla karşı karşıya geliyorum. Fotoğraf veya video yorumlarına baktığımda yüzlerce yazım hatası görüyorum ve durumdan oldukça rahatsızlık duyuyorum. (Ö11)

Sosyal medyada yazılırken kullanılan dil ciddi manada bozuk bir dildir. Yabancı kelimelerin hayatımıza girişini de kolaylaştırmaktadır. (selfie) (Ö19)

Sosyal medyada nasıl hızlı bilgi akışı sağlanıyorsa bu hıza ulaşmak için tetkik edilmeden yazılar paylaşılmaktadır. (Ö4)

Klavye delikanlılığına soyunan bizler gittikçe özgürleştığımızı sanarak bu özgürlüğü Türkçeyi kullanırken de yapmak istemekteyiz. Bu da güzel Türkçemizi hayli yıpratmaktadır. (Ö32)

2010'lu yıllara göre azaldığını düşünmekteyim. Artık düzgün yazmayanlar alay ve eleştiri konusu olmakta hatta. (Ö48)

Birçok kelimenin mantıksız şekilde kısaltıldığını görmekteyiz. Ayrıca sosyal medya dile denen bir dilin ortaya çıkmakta bu sebeple Türkçeyi yozlaştırılmaktadır (Ö53).

Kesinlikle katılıyorum. Yeni nesil dili daha çok bozuyor. Örneğin "story attım, DM at, bro, okey, yes vs." kelimeleri kullanıyorlar. Bir de sesli harfleri yutuyorlar yazarken, bu da dilimizi bozuyor. "Tm, gelcem, karşım, seviyom..."(Ö55)

Türkçenin bozulmasını sosyal medyaya yüklemek bence mantıklı değildir. Yazı üzerinde farklı terimler ya da farklı kurallar kullanılsa da bunların konuşma dilinde etkisi oldukça azdır ve kullanıcıların bu sebeplerden dolayı doğru Türkçeyi unutacağını sanmıyorum. İngilizce kelimelerin dilimize akın etmesi açısından ise en büyük sorumlu TDK'dir diye düşünüyorum. (Ö33)

1.5. Sosyal medya yoluyla kültürümüz bozulmakta mıdır? Örneğin saygı, kibar olma, hakaret etmeme?

Tablo 7: Sosyal Medya Yoluyla Kültürümüzün Bozulması

Cevap	Frekans	Yüzde
Evet	38	59.4
Kısmen	24	37.5
Hayır	2	3.1
Toplam	64	100

Tablo 7'ye göre; katılımcıların 38'i (%59,4) bu soruya olumlu cevap verirken, 24' ü (%37,5) kısmen cevabını vermiştir. Bu soruda hayır cevabı veren katılımcı ise 2 (%3,1) dir. Kısmen cevabı eşit olarak dağıtıldığında katılımcıların yaklaşık dörtte üçünden fazlası sosyal medya yoluyla kültürümüzün bozulduğu görüşündedir.

Öğretmen adaylarının sosyal medya yoluyla kültürümüzün bozulması konusundaki doğrudan örnek cümleleri şu şekildedir:

Sosyal medyada herkes aklına gelen düşüncüyü istediği gibi dile getiriyor. Karşı taraf ne düşünür ne hisseder diye düşünülüyor ve kaba söylemler, mesajlar atılma hakkının kendilerinde olduğunu sanıyorlar. (Ö8)

Özellikle alt yaş gruplarındaki çocukların sosyal mecralardaki herhangi bir kötü paylaşımı benimsemesi çoğunun sosyal yaşantısına da etki etmektedir. (Ö56)

Sosyal medyaya erişimin hızlı olması, çok fazla paylaşımın yapılıyor olması özellikle genç nesil üzerinde olumsuz etkilere sebep olmaktadır. Şiddet içerikli paylaşımlar, küfürler, cinsel içerikli resim ve videolar, bilgisayar başındayım nasıl olsa beni tanıyan yok diye yapılan, yazılan paylaşımlar çocuklar başta olmak üzere bir neslin kültürünü bozmaktadır. (Ö44)

Kesinlikle bozulmakta, hatta yok olmakta. Batı taklitçiliği daha fazla artıyor. İnsanlar özgürlüğün arkasına sığınıp özgürlük diye diye hayâ diye bir şey bırakmadılar. Bozuluyoruz, yeni nesil bozuluyor.

Yeni neslin çocukları ruhsuz gelecek. En büyük korkum bu. En basit örneği ise sosyal medyadan dilimize geçen yabancı kelimeler: "story, check in, go, yes, bro, dm..." Dilini kaybedecek olan bir millet kendi sonunu hazırlamış demektir. (Ö32)

Bilinçlendirici yanı da var. (Ö27)

1.6. Medya okuryazarlığı dersi çözüm olabilir mi?

Tablo 8: Medya Okuryazarlığı Dersi Çözümü

Cevap	Frekans	Yüzde
Kısmen	44	68.8
Evet	16	25
Hayır	4	6.3
Toplam	58	100

Tablo 8'e göre; katılımcıların 44'ü (%68,8) bu soruya kısmen cevabı verirken, 16'sı (%25) evet, 4'ü (%6,3) hayır cevabını vermiştir. Kısmen cevabı eşit olarak dağıtıldığında katılımcıların yaklaşık beşte üçü medya okuryazarlığı dersini çözüm olarak görmektedir.

Öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı dersini çözüm olarak gördükleri konusundaki doğrudan örnek cümleleri şu şekildedir:

Bence gençleri sosyal medya hakkında bilgilendirmede geç bile kaldık. Bunun katkısı olacağından şüphem yok. (Ö12)

Alınan dersler olumlu manada insanları etkileyecektir tabi ama iş icraata geçtiğinde durum değişecektir. Herkes anonim hesap kullanmanın rahatlığı ile hareket edecektir. (Ö6)

Sadece teorik olarak bu dersin okutulması sadece bilgi yönünden bir fayda sağlar fakat bunu pratikte de uygulayabilirsek çok daha etkili olabilir. (Ö58)

Bence zorunlu olarak her çocuğun haftada 3-4 gün belirli saatlerde ilgilendiği bir spor dalı veya aktivite olmalı. Çocuğun enerjisi iyiye yönlendirilmeli böylelikle sosyal medyaya hem ilgisi azalır hem de gerçek hayatla bağlantısı kuvvetlenir. Dışarıda bir dünya olduğunu unutmaz. (Ö43)

Verilen ders kısmen de olsa etki eder ancak sadece bir ders olarak kalması durumunda çok tesir edeceğini düşünmüyorum. (Ö17)

Sosyal medyanın ne ölçüde ve nasıl kullanılacağına dair doğru yönlendirmeler bir kısım olumsuzlukları giderebilir. (Ö39)

1.7. Medya okuryazarlığı dersi hangi eğitim kademesinde olmalı?

Tablo 9: Medya Okuryazarlığı Dersi Eğitim Kademesi

Cevap	Frekans	Yüzde
İlkokul	12	19
Ortaokul	27	42.9
Lise	22	34.9
Üniversite	2	3.2
Toplam	58	100

Tablo 9'a göre; katılımcıların 27'si (%42,8) bu soruya ortaokul cevabını vererek çoğunluğu oluşturmuştur. Katılımcıların 22'si (%34,9) lise, 12'si (%19) ilkokul, 2'si (%3,2) ise üniversite kademesi cevaplarını vermiştir.

Öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı dersi eğitim kademesi konusundaki doğrudan örnek cümleleri şu şekildedir:

Çocuklar henüz 1 yaşındayken ellerine telefon veriliyor. Mantıklı olan bu dersin ilkokulda okutulması. (Ö40)

Ortaokuldan başlayarak her eğitim kademesinde olmalıdır. (Ö21)

Toplumumuzda sosyal medya ile haşır neşirlik, özellikle salgın sürecinden kaynaklı olarak çok erken yaşlarda başlamaktadır. Bundan dolayı en geç ortaokul seviyesinde öğrencilerin medya okuryazarlığı gibi derslerle bilinçlendirilmeye başlanması gerektiğini düşünüyorum. (Ö13)

Şimdi ki zamanda sosyal medya kullanımı ortaokul hatta ilkokul çağına başladığı için erken yaşlarda bu dersin verilmesi daha iyi olacaktır. (Ö52)

Her kademe aşamalı olarak verilmesi gerektiğini düşünüyorum. (Ö2)

Temelden başlayarak her yaş gruplarında olmalıdır. (Ö20)

Medya çocuğun okul hayatından da önce hayatına giriyor bu eğitimi okula indirgemek gerekiyor. İlla okulda eğitim verilecekse de en erken yaşta başlanmalı. (Ö22)

Günümüzdeki çocukların daha çok küçük yaşlarda teknolojiyle buluştuklarını varsayarsak ilköğretim kademesinde bu dersin okutulması gerekmektedir. (Ö34)

Aslında her kademe verilmeli hatta ortaokul ve lise kademesinde ders saati bir tık daha arttırılarak önem verilmeli bence. (Ö45)

Her kademe kısmen de olsa verilmesi gerektiğini düşünüyorum çünkü artık teknoloji 4,5 yaşındaki çocuğun dahi elinde olduğu kullandığı bir araç haline gelmiştir. (Ö28)

Her şey kökten başlamalı. Çözüm için "ağaç yaşken eğilmeli" diyorum. (Ö1)

2. Sosyal medyada Türkçenin yazım dilinin bozulması ile ilgili somut kullanım nasıldır?

Yazım dilinin bozulması konusunun somut olarak ortaya konulması amacıyla haber siteleri, facebook, youtube ve ekşi sözlük sosyal medya araçları ele alınabilir. Burada sosyal medya sitelerinden haber siteleri, facebook, youtube, ekşi sözlük sitelerinde yer alan yazışmalar ve konuşmalar örnek olarak alınmıştır (Tuna, 2021, 12-15).

Çeşitli haber kanallarından/sitelerinden (trthaber.com; trtspor.com; atvhaber.com; atvspor.com; kanal7.com): yapılan iki aylık (01.06.2021-31.07.2021) gözlem sonucunda şu verilere ulaşılmıştır: pik (zirve), regule etmek (düzenleme), start almak (başlamak), dominyonu (özel terim), enternasyonel (uluslararası), my god (Allah'ım), momentum (fizik terimi), pert (kullanılamaz), efektif (etkili), varyant (çeşit), rapeli tamamlamak (pekiştirme), reaksiyon (tepki), port (liman), hijyen (temizlik), Walk Show (yürüyüş gösterisi), mobil (hareketli), online (çevrimiçi), senkron-asenkron (eş zamanlı-eş zamanlı olmayan), fake (sahte), like (beğenmek), trend (eğilim), müsilaj (deniz kirliliği), bi (bir), perpormans (başarı), reyting (izlenme oranı), yakisiyo (yakışıyor), çıktı (çıkıtı), full aksiyon (eylem dolu), step (basamak), viral olmak (hızlı yayılım), olm (olmak), bklyoduk (bekliyorduk), Inslalah (İnşallah), ediyonozki (ediyorsunuz ki), aplikasyon (uygulama), deadline süresi (son teslim tarihi), favorisi (üstün), manifesto (bildiri), pandemi (salgın), online (çevrimiçi), life sytle (yaşam tarzı), pratize (uygulama), pandemi (salgın), manifesto (bildiri), provokasyon (kışkırtma), spesifik agresyon (özel saldırganlık), dominant (baskın), angaje olma (üstüne almak), relaks (rahat), rutin (her zaman), efso (efsane), bilmo (bilmiyor), tmm (tamam) örnekleri ile karşılaşılmıştır.

Facebook incelendiğinde; almayınız (almayınız), kave (kahve), tel (telefon), bi (bir), ediyo (ediyor), geziyo (geziyor), foto (fotoğraf), acıdan mac (açıdan maç), almissiniz (almışsınız), giriyou (giriyorsun), kadın hâkli (kadın haklı), emirgan (Emirgan), maş.lah (maşallah), allah (Allah), inş. (inşallah) örnekleri saptanmıştır (facebook.com).

Youtube incelendiğinde; Türkiye (Türkiye), almanya (Almanya), Yarın okul yokkk yaşasınnn, surströmming balığı deneyin, diyenler like, Oha Diyorumu sevenler? Mangooooooooooooooooo, Trool yemek, Kar snow ama siz kış anlamına gelen winter yazdınız, Merry Christmas Ho ho ho ho, 6666666

farkıbul+1, Troom troom, Yess bee video, Oğuzhan Uğur Şakşakçı Orkun, TURİLİÇÇE, örneklerine rastlanmıştır (youtube.com).

Ekşi Sözlük'e göz atıldığında; tırt bi' nesil işte., [Türkiye](#) cumhuriyetinin "official" dili., sosyal medya junkileri, [united states of america](#) gençliği, win-win olacak bir takas, ne curva sud nerede bilmez, örnekleri tespit edilmiştir (eksisozluk.com).

4. TARTIŞMA

Bu bölümde sosyal medyada sosyalleşme, yazım dilinin bozulması, düşüncenin kısırlaşması, kültürün bozulması konuları üzerinde durulmuştur.

Sosyal medyada sosyalleşmenin mümkün olup olmadığı, faydaları ve zararları üzerinde durulması gereken bir konudur. Sosyal bir varlık olarak toplum içinde yaşayarak sosyalleşen insan, günümüzde bir dönüşüm yaşayarak zamanını daha çok sosyal ortamlarda, sosyal medyada geçirmektedir. Özellikle günümüz çocuk ve ergenleri medya tarafından çevrelendikleri bir dünyada yaşamaktadır (Santrock, 2012, 419). Sosyal medya hayatımızın olmazsa olmazı haline gelmiştir. Bu yoldan geri dönmek, bundan vazgeçmek mümkün görünmemektedir. Olumlu yönden bakıldığında hayatımızı kolaylaştıran sosyal medyanın iletişimde ve sosyalleşmede meydana getirdiği olumsuzluklar göz ardı edilmemelidir. Kullanımı çok küçük yaşlara kadar inmiş olan sosyal medyanın kişileri sosyal ve psikolojik yönden olumsuz bir şekilde etkilemesinin önüne geçilmesi ertelenmemelidir.

Kişilerin kendilerini ifade etmek için kullandıkları dili etkili ve doğru bir şekilde kullanmalarının zorunlu olduğu unutulmamalıdır. O halde sosyal medya okuryazarı olmak (Şahin, 2014, 6-7), bilinçli hareket etmek, Türkçeyi doğru, düzgün, kurallı kullanmak gerekmektedir. Türkçenin dijitalleştiğinin incelendiği bir araştırmada, yazılan kelimelerden sesli harflerin çıkarıldığı, konuşma dilindeki basit kelimelerin kısaltıldığı, duygu durumları noktalama işaretlerinden oluşan ifadelerle anlatılmaya çalışıldığı, yarı Türkçe yarı İngilizce yazılan cümlelerin yanı sıra konuşma dilinin olduğu gibi yazıya aktarımının giderek yaygınlaştığı, hatta düzgün cümle kuranların azınlıkta kaldığı sonuçlarına ulaşılmıştır (Karahisar, 2013, 71). İnternet kullanımının Türkçeye etkilerinin incelendiği bir araştırmada, internet ortamında yazı dilinin rastgele ve özensiz olarak kullanıldığı, kelimelerin yazımında kısaltmalara ve konuşma dili unsurlarına yer verildiği belirlenmiş, İngilizce kuralların ve İngilizce kelimelerin Türkçenin yapısını bozduğu ve dilde yozlaşmaya neden olduğu gözlenmiştir (Yaman ve Erdoğan, 2007, 237). Bir başka araştırmada yabancı kelime tutkusu ve özensiz kullanım saptanmıştır (Şenyuva vd., 2017, 1384). Türkçe öğretmen adayları üzerine yapılan bir araştırmada (Göçer, 2013, 491); Türkçenin en önemli sorunlarını “Türkçenin özensiz ve yanlış kullanımı, (%39)”, “Yabancı sözcük kullanımı/yabancı dil tutkusu ya da özentisi, (%29)” ve “Öğretmen faktörü, öğretmen yetiştirme programlarındaki sıkıntılar, Türkçe öğrenimi ve öğretimindeki yetersizlik (%14)” şeklinde ilk üç sırada belirtmişlerdir.

Sosyal medyada somut kullanım örnekleri incelediğinde yazılanların Türkçe yazım kurallarına uygun olmadığı görülmektedir. Sözcükler tam olarak yazılmamakta, kısaltılmaktadır. Büyük harf ile başlama, özel isimlerin büyük harfle başlaması kuralları göz ardı edilmektedir. Fazla harf kullanılarak duygular ifade edilmeye çalışılmakta, abartı yapılmaktadır. Türkçe olmayan, anlaşılmayan sözcükler kullanılmaktadır. Yabancı kelimelerin, özellikle İngilizce kelimelerin kullanılması oldukça yaygındır. Anlaşılabilir harf ve rakam yığınları kullanıldığı gözlemlenmektedir. Duyguları ifade etme yerine duygu sembolleri kullanılmaktadır. Kelimeler birleşik yazılmaktadır. Küfürlü kelimeler yazılmakta, burada yer verilemeyecek hakaretler edilmektedir. Tam cümle kullanımı oldukça azdır. Kısa, çoğu kez devrik ve kesik cümleler tercih edilmektedir.

Bu durumlar kişilerin kendilerini ifade edebilmede ne kadar yetersiz olduklarını göz önüne sermektedir. Sosyal medyada kullanımı hatalı kelimelerin yaygınlaşması bu hataların kişilerce doğru olarak algılanmasına ve kullanımların bu yönde değişmesine sebep olmaktadır. Dil konusunda bilinçli sayılabilecek nitelikteki bireylerin yaptıkları yorumlar, bilinçsiz kalabalıklar tarafından arka plana itilmektedir. Kullanılan kelimeler çeşitli oyunları, uygulamaları kullanan belli bir kitleye hitap etmektedir. Bu durum kişiler arasında iletişimsizlik problemini ortaya çıkarmaktadır. Şimdiki neslin

sabırla verdiği mücadele düşünüldüğünde bireyler arasındaki iletişimsizliğin, kendi derdini ifade edememenin kişilerde psikolojik rahatsızlıklara da yol açabileceği söylenebilir.

Elbette sosyal medyada birey Türkçe kullanımını konusunda kendini rahat hissetmekte, hız çağına uygun olarak zamandan tasarruf etmek amacıyla Türkçeyi kurlsız kullanabilmektedir. Eksik, kısa, bozuk ifadeler, duyguyu aktarmak yerine kullanılan duygu işaretleri Türkçenin kullanımına zarar vermektedir. Özellikle çocuklarımız ve gençlerimiz çok az sayıda sözcükle konuşmakta ve yazmaktadır. Bu Türkçenin zenginliğini zayıflatmakta, kullanılmayan dil unutulmaya doğru gitmektedir. Burada başta aile olmak üzere, okul, çevre, medya ve devlete çocuklarımızı, gençlerimizi ve insanımızı bilinçlendirme görevi düşmektedir. Zorlukların ve olumsuzlukların üstesinden yine dil ile gelinecektir. Bilinçli insanlar ana dilini en güzel şekilde kullanır, yaşar ve yaşatır. Türkçemiz yaşadıkça, milletimiz ve Türkiye Cumhuriyeti de ilelebet yaşayacaktır. Bu konuda yapılan araştırmada X, Y ve Z kuşaklarının Türk dili sorunlarının farkında oldukları ancak büyük çoğunluğunun Türk diline ilişkin yaşanan sorunların çözümüne ilişkin yapılan çalışmaları bilmedikleri, Türkçe bilinçlerinin ise yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (Şenyuva vd., 2017, 1384).

Bir diğer konu düşüncenin kısırlaşması sorunudur. Sosyal medya kullanıcıların yazdıkları incelendiğinde, yazılanların bilgi ve kavrama düzeyinde kaldığı görülmektedir. Konu ile ilgili başka kaynaklardan aldıkları bilgileri birebir kopyala yapıştır yolunu kullandıkları görülmektedir. Kendi başlarına cümle kurmada, tanım yapmada, kavradıkları konuyu açıklamakta zorluk çekmektedirler. Yeterli kelime hazneleri olmadığı gözlemlenmektedir. Bildiklerini uygulamada başarılı olamayan kişiler, analiz, sentez ve değerlendirme gibi üst düzey düşünme becerilerini çok az kullanmaktadırlar ya da ortaya koyamamaktadırlar. Bunun nedenleri arasında sosyal medya sözlüğünün kısır olması düşünülebilir.

İnsan, sözcüklerle düşünür, düşüncelerini sözcüklerle açıklar. Sözcük sayısının sınırlı olduğu sanal ortamda, düşüncenin gelişmesi beklenemez. Sadece sosyal medyadan beslenen kişilerin düşünceleri aynılaşır. Bulduğumuz dünyayı, dünyada gerçekleşen olayları tek tip düşünceyle kavramaktan öteye geçememek üzerinde düşünülmesi gereken ürkütücü bir durumdur. Farklılıklarla güzelleşen dünyada tek tip düşüncelere ve davranışlara maruz kalan insanlar ellerindeki güzellikleri de farkında bile olmadan kaybetme riskiyle karşı karşıyadırlar. Yapılan bir araştırmada öğretmen adaylarının hem Türkçe kullanım duyarlılıkları hem de kitap okuma alışkanlıkları açısından orta bir seviyede oldukları tespit edilmiştir (Ballı, 2019, iv). Özellikle Z kuşağının Türkçe kullanımı ve kitap okuma konusunda duyarlılık ve bilince gereksinimi olduğu, bunun desteklenmesi gerektiği ifade edilebilir.

Sosyal medyada karşılaşılan bir diğer sorun da kültürün bozulmasıdır. Ziya Gökalp'e göre kültür; bir milleti meydana getiren maddi ve manevi değerlerin bütününe denir (Gökalp, 1990, 22). Kültür, dil yolu ile aktarılır. Dil, milleti oluşturan unsurların başında gelir (Ergin, 2013, 5). Sosyal medyadaki iletişim araçları bir kültür ve kimlik oluşumuna aracılık etmektedir. Bu konuda Instagram kullanıcıların paylaştıkları fotoğraflar aracılığıyla kimliklerini nasıl yapılandırdıklarının araştırıldığı bir çalışmada; kullanıcılar diğer kullanıcılar tarafından beğenilme ilgi görme arzusu taşımakta ve bu arzu doğrultusunda kimlikler inşa etmekte, tükettikleri moda ürünlerini, gittikleri mekânları, yiyip içtiklerini ve hatta bedenlerini diğer kullanıcılarla Instagram üzerinden paylaşmaktadırlar (Ayan, 2016, 3). Başka bir araştırmada (Mutlu, 2019, II-III); 15-19 yaş grubu ergenlerin sosyal mecralardaki kimlik inşalarının ve mahremiyet tutumlarının, ergen gençlerin ilk akıllı cihazlarını edinmelerinin ardından başladığı ortaya konmuştur. Yaş aralığı dikkate alındığında geç ergen yaş grubunun dijital yaşamın tüm kullanım pratiklerine sahip olduğu ve sosyal medya platformlarını bilinçli bir şekilde kullandıkları görülmektedir.

Sosyal medyada kullanılan dil incelendiğinde güzel Türkçemizin çok az kullanıldığı, daha çok bozuk, kısır, sığ, hakaret eden, küfürlü ifadelerle yer verildiği görülmektedir. Türk kültürü geçmişten günümüze dünyanın en önde gelen saygın, örnek kültürlerinden biridir. Geleneklerimiz, göreneklerimiz, örf ve adetlerimiz bir bütün olarak yüzyıllardır yaşamıştır ve yaşamaktadır. Kültürümüz saygı, sevgi, konukseverlik, merhamet, doğruluk, dürüstlük, sabır, adalet gibi onlarca güzel değerlerden oluşmaktadır. Bu değerlerin yaşatılması zorunludur.

Ülkemizde farklı kültürler, farklı kültürlerle yetişen bireyler iç içe bulunmaktadır. Farklı kültürleri tanımak ancak dili kullanarak, insanlarla iletişime geçerek öğrenilir. Sosyal medya ortamında kimi hesaplarda kültürümüze ait güzelliklerin tanıtıldığı, öğrenilenlerin aktarıldığı, gezilip görülen yerlerin videolarının yer aldığı görülmektedir. Bunlara rağmen sosyal medyada kültürümüzden habersiz yetişen, olumlu davranışlar sergilemeyen, aynı zamanda kültürünü aktarabilmek için dilini etkin bir şekilde kullanamayan çok sayıda bireye de rastlanmaktadır. Dil ölürse, kültür ölür, kültür ölürse millet ölür. Türkçe öğretim programlarında yapılan bir araştırmada (Melanlioğlu, 2008, 64); kültür aktarımında ihmal tespit edilmiş, Türkçe derslerinde kültür aktarımının sistemli ve planlı bir şekilde yapılması gerektiği belirlenmiştir. Aynı şekilde ilköğretim Türkçe ders kitaplarında ana dil bilinci kazandırmaya yönelik metinlerin nicelik olarak yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır (Çiçek ve Akcellat, 2014, 120). Bu konuda Diyanet İşleri Başkanlığına göre; dijital mecralarda milli ve manevi değerlerimizi gözetken çok yönlü çalışmalar yapılmalı, ilgili kurumların iş birliğiyle insani, ahlaki ve hukuki bakımdan kimliğimize ve kültürümüze uygun model ve alternatifler geliştirilmelidir (Toruntay, 2021).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğretmen adaylarının üçte ikisinden fazlası sosyal medyada sosyalleşme olduğuna tamamen katılmaktadır. Buna göre yeni nesil bir sosyalleşme olarak sosyal medya aracı ve ortamı belirtilebilir.

Sosyal medyanın en önemli faydaları hızlı bilgi akışı ve daha kolay iletişimidir. Günümüzde öğretmen, kitap, kütüphane dışında yeni bir öğrenme kaynağı sosyal medyadır. Bu kaynak sayesinde öğrenciler bilgiye daha kolay ulaşabilmekte, bilgiyi daha kolay öğrenebilmektedir. Arkadaşlarıyla, çevresiyle günün herhangi bir saati fark etmeksizin sürekli iletişim halindedir. Sürekli iletişim yeni nesil sosyalleşmeyi de beraberinde getirmektedir. Devlete, Milli Eğitim Bakanlığına, sivil toplum kuruluşları ve ailelere bu ortamı olumlu biçimde kullanmaları, Z kuşağına bu ortamla ulaşmaları önerilebilir.

Sosyal medyanın önde gelen zararları arasında cep telefonu-internet-sosyal medya bağımlılığı ve konuşmayan ama yazan gençlik sorunu bulunmaktadır. Sosyal medyanın sürekli kullanımı ile yeni problemler, bağımlılıklar, hastalıklar oluşmaya başlamıştır. Özellikle teknoloji bağımlılığı çağımızda ciddi bir sorun haline gelmiştir. Günümüzde hastanelerde bu konu ile ilgili tedavi klinikleri açılmaktadır. İleride bunların yaygınlaşacağı beklenmektedir. Sosyal medyanın diğer zararı konuşma yerine yazmanın geçerli olmasıdır. Bu durum gençliğin yazı yazma yeteneğini geliştirirken konuşma yeteneğini azaltmaktadır. Çocukları ve gençleri bu konuda bilgilendirmek, bilinçlendirmek toplumdaki tüm aktörlerin görevleri arasındadır, bu görev ihmal edilmeden planlı ve düzenli yapılmalıdır.

Katılımcıların yaklaşık beşte dördü sosyal medyada Türkçe kullanımının bozulduğu görüşüne tamamen katılmaktadır. Sosyal medyada dil bilgisi kurallarına uyulmamakta, zamandan tasarruf amacıyla kısaltmalar ve yazım biçimleri kullanılmaktadır. Kurallı Türkçenin dışında yeni bir yazım dili ortaya çıkmaktadır. Bu dili gençler anlamakta, eski nesil ise anlamdan uzak kalmaktadır. Türkçenin yazım dilinin bozulması ile ilgili sosyal medyada somut kullanımı örneklerine oldukça fazla rastlanmıştır. Okullarda, ailelerde, çevrede doğru Türkçe kullanımı konusu sürekli gündemde olmalı, bu konuda devlet yetkilileri, aileler, öğretmenler, sanatçılar, medya temsilcileri rol model olmalıdır. Öncelikle insanımıza Türkçe bilincini tam vermeliyiz. Türkçe, ses bayrağımızdır. Türkçe kimliğimizdir. Türkçe, bağımsızlığımızdır. Türkçemizi kaybedersek, her şeyimizi kaybederiz. Bu bilinci ailede, okulda, çevrede kazandırmalı, kuvvetlendirmeliyiz. Dilimize yönelik saldırılar konusunda bilinçlenmeliyiz. Yabancı dil ve kültür emperyalizmine karşı önlemler almalıyız. Dilimizi, başta İngilizce olmak üzere yabancı dillerin etkisinden kurtarmalı, kendi dilimizi kullanmada ve kendi kültürümüzü yaşatmada topyekûn mücadele vermeliyiz.

Öğretmen adaylarının yaklaşık dörtte üçünden fazlası sosyal medya yoluyla kültürümüzün bozulduğu görüşündedir. Kültürümüzde yer alan saygı, sevgi, nezaket, hakaret etmeme, sözlü tacizde bulunmama gibi değerler, özellikler sosyal medyada ya çok az yer almaktadır. Bu durum değerleri olmayan, değerlerin içi boşalmış bir kültürün ortaya çıkmaya başladığını göstermektedir. Böyle bir kültürün şimdiki ve gelecek yaşamı olumsuz etkileyeceğini belirtmek mümkündür. Kültür ailede

öğrenilmeye başlanır, okulda ve çevrede devam eder. Kültürün öğrenilmesi ve yaşatılmasında bu üçlü yapının iş birliği içinde güçlü bir biçimde çalışması önerilebilir. Çocuklarımızın, gençlerimizin, vatandaşlarımızın yaşam boyu öğrenme alışkanlığı kazanmasına çaba göstermeliyiz. Burada okuma alışkanlığı kazandırma, sürdürme becerisi kazandırmalıyız. Çünkü okuyan, düşünür, düşünen soru sorar, eleştirir, analiz, sentez ve değerlendirme yapar.

Katılımcıların üçte ikisinden fazlası medya okuryazarlığı dersinin kısmen çözüm olabileceğini düşünmekte, dersin ortaokul ve lisede olması gerektiğini belirtmektedir. Öğrencileri bilinçlendirmenin bir yolu eğitimidir, bunlardan biri de medyanın arka planını ortaya koyan medya okuryazarlığı dersi. Günlük yaşamlarının büyük kısmını sosyal medyada geçiren Z kuşağı ve sonra gelecek olan alfa kuşağı için böyle bir eğitim onların bilinçlenmelerine katkı sağlayacaktır. Çocuklarımızı, gençlerimizi, insanlarımızı medya okuryazarlığı konusunda bilinçlendirmeliyiz. Medyanın olumlu ve olumsuz yanları öğretilmelidir. Seçmeli ders olan bu ders yaygınlaştırılmalıdır.

Ana sütü gibi ak, ana sütü gibi temiz olan Türkçemizi düzgün kullanma, akıcı konuşma, kurallı yazma konusunda duyarlı olma noktasında devlet politikası olmalı; aile, okul, medya, sivil toplum kuruluşları ve ilgili paydaşlar buna destek vermelidir.

KAYNAKLAR

- Arslanoğlu, İ. (2017). *Sosyolojiye Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ayan, G. (2016). Tüketim kültürü bağlamında kimlik inşasının sosyal medyada kullanımı: Instagram örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ballı, A. (2019). Öğretmen adaylarının Türkçe kullanımına karşı duyarlılıkları ile kitap okuma alışkanlığına ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Büyüköztürk, Ş. ve Diğerleri (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Celkan, H. Y. (1991). *Eğitim Sosyolojisi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Çelikkaya, H. (1998). *Fonksiyonel Eğitim Sosyolojisi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Çiçek, M. & Akcellat, N. (2014). İlköğretim Türkçe dersi kitaplarındaki Türkçe yanlışları ve eksiklikler üzerine bir inceleme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*. 2(4), 120-134.
- Doğan, İ. (2007). *Sosyoloji, Kavramlar ve Sorunlar*. Ankara: PegemA Yayınları.
- Ergin, M. (2013). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayım Tanıtım.
- Göçer, A. (2013). Türkçe öğretmeni adaylarına göre Türkçenin güncel sorunları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*. Yıl: 6, Sayı: 11, 491-515.
- Gökalp, Z. (1990). *Türkçülüğün Esasları*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- İnanç, V. (2018). “Sosyal Medya Nedir? Sosyal Medya Siteleri (Sosyal Ağlar) Nelerdir? <https://www.mediatick.com.tr/blog/sosyal-medya-nedir-sosyal-medya-siteleri-sosyal-aglar-nelerdir>, Erişim Tarihi: 28.12.2020.
- Kahraman, M. (2009), Rakamlarla Sosyal Medya ve 2009. <http://www.muratkahraman.net/>, Erişim Tarihi: 15.03.2020.
- Karahisar, T. (2013). Dijital nesil, dijital iletişim ve dijitalleşen! Türkçe. *AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 4(12), 71-83.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Köse, E. & Dağyar, M. (2019). Sosyolojinin Temel Kavramları ve Sosyoloji Bilimi. *Eğitim Sosyolojisi* (Editörler: Erdoğan Köse ve Salih Zeki Genç). Ankara: PegemA Yayınları.1-24.
- Melanlıoğlu, D. (2008). Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretim programları. *Eğitim ve Bilim*. Cilt: 33, Sayı: 150, 64-73.
- Mutlu, Y. (2019). Sosyal Medya, Kimlik ve Mahremiyet: Geç Ergen Grupların Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıklarının Elazığ Örneğinde İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Özkan, H. H. (2019). Sosyal Kurumlar ve Eğitim. *Eğitim Sosyolojisi* (Editörler: Erdoğan Köse ve Salih Zeki Genç). Ankara: PegemA Yayınları. 139-188.
- Tezcan, M. (2018). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Toruntay, M. A. (2021). Diyanet İşleri Başkanı Erbaş: Dijital platformlar hukuk, etik ve ahlak düzleminde sağlam bir zemine ihtiyaç duymaktadır. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/diyanet-isleri-baskani-erbas-dijital-platformlar-hukuk-etik-ve-ahlak-duzleminde-saglam-bir-zemine-ihtiyac-duymaktadır/2258703> adresinden 31.05.2021 tarihinde alınmıştır.
- Tuna, C. (2021). Sosyal medyada Türkçenin hâlipürmelâli. *Meşgale*,2. 12-15.
- Santrock, J. W. (2012). *Ergenlik*. (Çeviri Editörü: Diğdem Müge Siyez). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Şahin, A. (2014). *Eleştirel Medya Okuryazarlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şenyuva, E. vd. (2017). Türk diline ilişkin sorunlar, çözüm önerileri ve Türkçe bilinci: kuşaklararası karşılaştırma. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*. 6(3), 1384-1397.

- Taşlıbeyaz, E. (2019). Z kuşağı ile ilgili araştırma eğilimlerin ve eğitime yönelik katkılarının analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt: 21, Sayı 3, 715-729.
- Vural Akıncı, Z. B. ve Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: ege üniversitesi iletişim fakültesine yönelik bir araştırma. *Journal of Yaşar University*. 20(5) 3348-3382
- Yaman, H. & Erdoğan, Y. (2013). İnternet kullanımının Türkçeye etkileri: nitel bir araştırma. *Journal of Language and Linguistic Studies*. Vol.3, No.2, October 2007.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.